

Відповідь бібліотекаря на запит залежить від специфіки та складності сформованого інформаційного запиту, що виконується за пошуком ключових слів [4]. Публічна бібліотека як культурно-інформаційний простір уже давно вийшла «за рамки традиційного обслуговування», відповідає вимогам часу і вимогам сучасного користувача, реагуючи на його виклики у час пандемії COVID-19 і у воєнний час, який поза стаціонарним перебуванням у приміщенні бібліотеки задовольняє свої інтелектуальні, освітні, культурні, науково-дослідні потреби, маючи доступ до електронного каталогу вебсайту бібліотеки, БД, через соціальні мережі, роботу з блогами та інше.

Яскравим прикладом, як працювати в умовах пандемії бібліотеці / бібліотекарю / користувачеві описано учасниками (спікерами) Української бібліотечної асоціації (УБА). На онлайн-конференції, що відбулася на платформі ZOOM та паралельно транслиувалася на сторінці у Facebook (19 травня 2020 р.) за участю ВГО УБА та Українського інституту книги «Бібліотеки в умовах пандемії COVID-19», обговорювалися питання діяльності публічних бібліотек (зокрема на прикладі Публічної бібліотеки імені Лесі Українки у м. Київ). Учасниками конференції розкрито питання активної роботи бібліотек для розвитку віртуальних сервісів (для якісного та максимально оперативного задоволення інформаційних, освітніх, культурних потреб користувачів засобами інформаційно-телекомунікаційних технологій). Спрямовано увагу на: «необхідності додаткового інвестування в модернізацію інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури бібліотечної мережі, забезпечення безперервної професійної освіти для працівників бібліотек, актуалізації формування бібліотечних фондів, зокрема комплектування електронними ресурсами та організації віддаленого доступу до них» [2]. Як бачимо, роботи є ще доволі багато, тому публічні бібліотеки знаходяться у постійному пошуку новітніх, ефективних форм інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів, активно впроваджують прогресивні інформаційні технології для того, щоб відповідати сучасним вимогам XXI ст. Тому якнайповніше у своїй діяльності вкладається у таке гасло: «Дивитися на бібліотеку очима користувача».

Список використаних джерел

1. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995 р. № 32/95. Дата оновлення: 22.05.2021. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95> (дата звернення: 11.06.2022).
2. Бібліотеки в умовах епідемії COVID-19 (24.03.2020). *Українська бібліотечна асоціація: офіційний сайт*. Київ, 2020. URL: <https://ula.org.ua/news/4537-biblioteku-v-umovakh-epidemii-covid-19>
3. Ковальчук Г. В. Пріоритети розвитку публічних бібліотек. *Бібліотека: місце традицій, простір інновацій*: матеріали круглого столу, присвяч. 55-річчю наук. б-ки Київ. нац. ун-ту культури і мистецтв, м. Київ, 30 листоп. 2018 р. Київ: Вид-во: центр КНУКіМ, 2018. С. 42–43.
4. Львівська обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <http://lounb.org.ua/>
5. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: <http://library@libr.rv.ua>
6. Українська бібліотечна енциклопедія. Нац. парлам. б-ка України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://www.ube.nplu.org.ua> (дата звернення: 4.06.22).

*Ковальська Л. А., д-р іст. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

ФУНКЦІОНУВАННЯ АРХІВІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні в Україні проявилися загрози суверенності та національній безпеці, а водночас і їх негативний вплив на особистість, суспільство і державу. Агресія росії та її вторгнення в Україну спричинили зміни у системі державного управління і контролю за забезпеченням жит-

тедіяльності в суспільстві. Ці зміни вплинули і на організацію архівного зберігання документальної спадщини та налагодження роботи архівних установ. Можна виділити напрями, що потребують особливої уваги та впливу управлінських органів на узгодження діяльності архівних установ та їх нормальне функціонування в умовах воєнного стану.

Для початку варто визначити особливості режиму воєнного стану, який позначився на інформаційній діяльності в Україні. Режим воєнного стану як особливий правовий режим вводять у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки для незалежності чи територіальної цілісності. Для протидії агресії змінюються повноваження органів державної влади, військового командування, державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування [2]. Під час воєнного стану можна обмежувати і права людини, серед яких доступ до інформації та робота з інформацією. Незважаючи на умови воєнного стану, всі сфери життєдіяльності суспільства повинні працювати і забезпечувати потреби громадян та народногосподарське функціонування.

У діяльності мережі архівних установ України сьогодні актуалізуються завдання збереження і забезпечення доступу до архівної інформації, формування та розвитку комунікативної політики та забезпечення потреб користувачів. У кількісних показниках систему українських державних архівів складають 9 центральних, 24 обласних та 13 галузевих, державного архіву АР Крим та державних архівів Києва і Севастополя, а також 129 архівних відділів районних державних адміністрацій. На зберіганні в державних архівах знаходиться понад 86 мільйонів справ (включно з кіно-, фото- та фоновими документами) Національного архівного фонду ХІІІ–ХХІ століть. Ці дані показують лише документальні ресурси державних архівів, до яких потрібно додати і приватні архівні зібрання / установи організацій, підприємств, окремих осіб.

Зазначені завдання зі збереження, поповнення та організації доступу в надзвичайних умовах війни можна і потрібно реалізовувати через створення інформаційних платформ та електронних ресурсів налагодження архівної діяльності. Тут йдеться не лише про запити сучасного користувача, а це обов'язкова норма існування інформаційного простору, умова затребуваності та надання комплексу інформаційно-комунікаційних послуг.

Із досвіду європейських країн, у яких уже існують спеціальні платформи, можна перейняти уніфікацію пошуку архівних документів і забезпечення користувачам централізованого доступу до оцифрованого надбання. Українські державні архіви проводили оцифрування документів тривалий час. Сьогодні існує проблема неоднорідності представленості цифрових документів на сайтах архівних установ України. Їх якість та параметри різні, і це ускладнює пошук та роботу користувачів, репрезентативність документальних ресурсів архівних установ та мережі загалом неповна.

Зважаючи на нові умови (воєнний стан, віддалений доступ) роботи установ і наявний оцифрований ресурс архівних документів уможливлено запровадження відповідної інформаційної платформи. Державна архівна служба України, в межах виконання Стратегії 2021–2025, презентувала проєкт «Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів». Спроба об'єднати у єдиному пошуковому просторі на платформі ARCHIUM електронні ресурси архівних установ України стала завданням цього проєкту [1].

Серед завдань – поступова уніфікація оцифрованого інформаційного ресурсу, відкритість платформи українських архівів, оновлення процесу збереженості документально-інформаційних ресурсів на паперових носіях. До платформи увійшли оцифровані документи Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України і Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва. Решта архівів мають змогу долучитися до проєкту, збільшуючи кількість користувачів та розширюючи перелік е-послуг.

В інформаційному обігу вживають різні назви запропонованої послуги – «Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів», «Міжархівний пошуковий портал», «Архіви у смартфоні», але зміст і реалізація у них можлива через будь-які гаджети.

Вебсайт «Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів» об'єднує в єдиному пошуковому просторі електронні ресурси державних архівів, а також окремі тематичні цифрові колекції документів, які працюють на платформі ARCHIUM. Пошук має гнучкі

налаштування, є морфологічним та здійснюється за повними текстами довідкового апарату, представлено на локальних ресурсах (за назвами фондів, історичними довідками до них, анотаціями до фондів та описів, заголовками справ і документів), а також серед позицій покажчиків, що є аналогами традиційних архівних каталогів. Проект створено компанією «Архівні інформаційні системи» у співпраці з Державною архівною службою України [1].

Документи в архівах організовані у логічні масиви – фонди та колекції. У межах фонду зберігається певним способом систематизована документація, що була створена внаслідок діяльності установи, організації чи підприємства або персони (фонди особового походження). Колекції зазвичай містять тематично однорідні матеріали.

Документальні матеріали всередині фондів (колекцій) традиційно поділено на описи – групи справ, створені за тематичним, хронологічним та іншими принципами. Основною одиницею описання та зберігання є справа, яка може містити один документ (наприклад, мапа, щоденник, універсал, лист тощо) або їх сукупність, створену здебільшого у діловодстві й об'єднану однією темою. З метою ідентифікації кожній справі присвоєно шифр, який складається з номерів фонду, опису та власне справи і є унікальним у межах одного архіву. Наприклад, фонд 5, опис 2, справа 346. Номери фондів у державних архівах областей також містять літери, що означають належність до певного періоду або вказують на походження матеріалів, наприклад: П – партійні, Р – радянські.

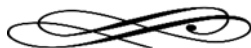
Пошук потрібних документів можна здійснювати в усьому доступному повнотекстовому контенті або лише у заголовках оцифрованих справ, представлених на локальних ресурсах. Результати пошуку виводяться окремими вкладками для фондів, описів, справ, документів та покажчиків. Відфільтрувати результати пошуку можна у меню Фільтри, обрати результати пошуку і в оцифрованих справах.

Загалом сьогодні Україна доєдналася до низки країн Європи, у яких уже працюють подібні ресурси. В онлайн-доступі вже представлено півсотні тисяч скан-копій архівних документів із фондів ЦДАГО України, повнотекстову інформацію на майже половину усіх фондів, історичні довідки та анотації документів практично на усі архівні фонди тощо.

Для збереження архівів під час війни передбачено безпечні регіони, евакуація: транспорт, логістика, кошти, людський і часовий ресурси тощо. В умовах широкого наступу загарбницьких російських військ доцільним є, щоб архівні документи залишалися в будівлях і були розміщені у сховища. Зрозуміло також, що страховий фонд документального фонду повинен бути переведений у цифровий формат. Це відкриває доступ до ресурсів архівних установ і роботу користувачів у надзвичайних умовах. Онлайн-добірка оцифрованих документів усіма державними архівами регулярно публікується на офіційному вебпорталі Державної архівної служби України і вміщує в себе стислу інформацію щодо нових оприлюднених цифрових копій документів НАФ, довідкового апарату, описів тощо.

Список використаних джерел

1. Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів. URL: <https://searcharchives.net.ua>
2. Робота архівів в умовах воєнного стану. URL: <https://cutt.ly/ZKMdVtm>

*Коноплицька О. І., канд. філол. наук, доцент
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль*

ДО ПИТАННЯ ПРО ГУМАНІТАРНІ ТА ОСВІТНІ ПРОЄКТИ БІБЛІОТЕК

У період трансформації, пошуку та формування нового іміджу перед сучасними бібліотеками стоять складні завдання. З одного боку, бібліотека як соціокультурний інститут, що